

عبارت‌های محاوره‌ای و روزمره فارسی برای غیرفارسی‌زبانان

عطیه کامیابی گل، زهرا سمائی، مهدی حیدریان

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، براساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی و پژوهشی، درگرو نظام منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفی علیه السلام العالمية» به‌عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیرایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون آموزشی و پژوهشی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

فهرست

۹	مقدمه
۱۲	ویژگی‌های این کتاب
۱۳	درباره استفاده از این کتاب (مدرسان و فارسی‌آموزان)
۱۴	علائم
۱۵	جدول علائم آوایی
۱۷	بخش اول: احوالپرسی
۱۷	الف) شروع و آغاز احوالپرسی
۱۹	ب) پایان احوالپرسی
۲۱	ج) معرفی کردن
۲۳	بخش دوم: برخوردهای عمومی
۲۳	الف) جلب توجه نمودن
۲۴	ب) پیش‌سخن‌ها
۲۶	ج) عذرخواهی کردن
۲۷	د) بخشش
۲۸	ه) تقدیر و تشکر
۳۰	و) تبریک - تسلیت
۳۲	ز) بیان تعجب

- ح) احتیاط در انجام کار _____ ۳۳
- ط) اجازه برای انجام کار _____ ۳۳
- ی) تعارف _____ ۳۴
- بخش سوم: بحث و گفتگو _____ ۳۷
- بخش چهارم: غذا خوردن _____ ۴۳
- الف) غذا خوردن در رستوران _____ ۴۳
- ب) غذا خوردن در خانه _____ ۴۵
- بخش پنجم: حمل و نقل، آب و هوا _____ ۴۹
- الف) حمل و نقل _____ ۴۹
- ب) آب و هوا _____ ۵۱
- بخش ششم: تحصیلات _____ ۵۳
- بخش هفتم: اقامت در هتل، تبدیل ارز، گردش، زیارت _____ ۵۷
- الف) اقامت در هتل _____ ۵۷
- ب) تبدیل ارز _____ ۵۸
- ج) گردش و سفر _____ ۵۸
- د) زیارت _____ ۶۰
- بخش هشتم: خرید کردن _____ ۶۳
- بخش نهم: بیماری - بهداشت _____ ۷۱
- الف) بیماری _____ ۷۱
- ب) بهداشت _____ ۷۴
- بخش دهم: زندگی در خانه _____ ۷۷
- الف) غذا خوردن در منزل _____ ۷۷
- ب) استراحت _____ ۷۸

بخش یازدهم: احساسات ۷۹

بخش دوازدهم: مهمانی ۸۳

الف) ملاقات دوستان ۸۳

ب) کودکان ۸۷

بخش سیزدهم: تلویزیون، کامپیوتر و تلفن همراه ۹۱

الف) تلویزیون، کامپیوتر ۹۱

ب) تلفن همراه ۹۲

منابع ۹۵

فارسی ۹۵

لاتین ۹۵

مقدمه

فارسی‌آموزان، زبان فارسی را در ایران و به‌عنوان زبان دوم و بیشتر جهت ادامه تحصیل می‌آموزند. از سویی دیگر، توجه به سبک محاوره‌ای و گونه گفتاری در بیشتر آثار به‌عنوان بخشی از محتوای مواد آموزشی مشهود است و قسمت اعظم آثار به گونه رسمی و نوشتاری توجه داشته‌اند و این درحالی است که سبک محاوره‌ای در محیط زندگی فارسی‌آموزان در نوشتار نیز به‌کار می‌رود. از طرفی توجه به سبک و گونه محاوره‌ای و گفتاری و نزدیک کردن فارسی‌آموزان به ارتباطات واقعی در حین تحصیل یا زندگی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بر همین اساس، راهکار پیش رو این است که منبعی تهیه شود تا بتواند نیاز فارسی‌آموزان مقیم ایران را که قصد دارند ادامه تحصیل دهند و یا به صورتی نیازمند برقراری ارتباط با جامعه زبان دوم هستند، برطرف نماید.

آنچه که در تدوین این اثر مورد توجه است، انتخاب موضوعات مهم‌تر و کاربردی‌تر در زندگی روزمره غیرفارسی‌زبانان است. نگارندگان، برخی موضوعات را با توجه به تنوع و اهمیت موضوع، گسترده‌تر و بالعکس برخی عناوین را مختصرتر بیان می‌کنند تا اثری ساده، کاربردی و قابل فهم برای غیرفارسی‌زبانان بوجود آید. همچنین توجه به نیازها، زمان و مکان استفاده از اصطلاح در تهیه و تدوین منابع برای غیر فارسی‌زبانان حائز اهمیت است. فارسی‌آموزان مقیم ایران نیز نیازهای ارتباطی خاصی دارند که متأثر از جامعه زبان دوم آن‌ها می‌باشد و با توجه به این که فراگیران فقط آنچه را که نیاز دارند و یا

می‌خواهند، فرامی‌گیرند، لذا در گردآوری داده‌ها، اولین قدم نیازسنجی و پرداختن به نیازهای گروهی است که منبع برایشان تدوین می‌گردد. کتاب حاضر اختصاص به حوزه گفتاری زبان فارسی دارد و شامل سبک رسمی و یا غیررسمی می‌شود که در گفتار گویندگان زبان فارسی معیار به کار می‌رود.

در تدوین کتاب حاضر، از روش‌های میدانی و کتابخانه‌ای استفاده شد. ابتدا با استفاده از روش کتابخانه‌ای، فهرستی از موضوعات مشترک فرهنگی و اجتماعی مانند خوراک، پوشاک، تحصیل، حمل و نقل، تعطیلات و غیره تهیه شد که از مشترکات جهانی است و در تعاملات ارتباطی در فرهنگ‌ها و جوامع مختلف به کار می‌رود. قالب کلی این فهرست با استفاده از پرسش‌نامه‌ای که شامل موضوعات کلی و جزئی فرهنگی و اجتماعی بود، میزان علاقه‌مندی و نیاز ارتباطی فارسی‌آموزان را اولویت‌بندی نمود. نویسندگان جهت تعیین این اولویت‌ها با به کارگیری روش میدانی، ابتدا از ۸۰ فارسی‌آموز سطح میانی و پیشرفته از ملیت‌های مختلف خواستند پرسش‌نامه را تکمیل کرده و اولویت موضوعات ذکر شده را در تعاملات روزمره خود با فارسی‌زبانان، تعیین کنند. موضوعات بر اساس هم‌پوشانی اولویت‌های تعیین شده توسط فارسی‌آموزان در تهیه فهرست موضوعات مورد استفاده قرار گرفت. سپس به طور هم‌زمان عبارت‌ها و اصطلاحات گفتاری در منابع پرکاربردی چون مک گراهِیل (۲۰۱۱) و دیگر صورت‌های گفتاری همچون زبانزدهای مربوط به موضوعات انتخاب شده، طی پژوهشی کتابخانه‌ای از منابع متفاوت فارسی و انگلیسی جمع‌آوری شد. از طرف دیگر طی یک فراخوان عمومی، از فارسی‌زبانان مناطق مختلف کشور درخواست شد فهرستی از تمامی اصطلاحات مورد استفاده روزمره خود در هر موضوع یا تم را به صورت شفاهی یا کتبی به نویسندگان ارسال کنند و در نهایت تدوین کتاب با ترکیب بخش کتابخانه‌ای و میدانی، انجام پذیرفت. گفتنی است که تمامی اصطلاحات به کاررفته در کتاب،

مربوط به زبان فارسی معیار بوده و اصطلاحات محلی مرتبط با گویش‌ها از فهرست نهایی کتاب، حذف شدند. در این مرحله تمامی اصطلاحات جمع‌آوری شده در مراحل میدانی (نمونه‌های ارسالی فارسی‌زبانان) و کتابخانه‌ای (نمونه‌های منابع چاپی فارسی و انگلیسی) دسته‌بندی و تم‌های کلی و زیربخش‌های آن مشخص شد. پس از اولویت‌بندی موضوعات یا تم‌ها در زیربخش‌های آن‌ها، نمونه‌های اصطلاحات جمع‌آوری شده بر اساس کاربرد، مرتب شدند. به عنوان مثال، موضوع کلی «احوال‌پرسی» به عنوان موضوع یا تم کلی قرار گرفته و در زیربخش آن موضوعاتی مانند شروع احوال‌پرسی، صورت محاوره‌ای پرکاربردتر «سلام» و غیره ارائه شد. در صورت‌های محاوره‌ای زیربخش‌ها نیز سعی بر آن بوده که ترتیب از صورت‌های رسمی به غیررسمی تا بین آموخته‌های قبلی و جدید فارسی‌آموزان خلأ اطلاعاتی بوجود نیاید. در نهایت نیز صورت‌هایی که دارای کاربردهای خاص و نادرتر هستند در انتهای هر زیربخش یا انتهای موضوعات کلی آمده‌اند و مثال‌های ذکر شده زمینه کاربردی هر کدام را برای فارسی‌آموز شفاف‌تر نموده است.

از موارد قابل ذکر دیگر این است که مجموعه‌هایی در حوزه اصطلاحات که تاکنون تالیف شده‌اند، به صورت الفبایی تنظیم شده‌اند و نمی‌توانند نیازهای موضوعی و موقعیتی در گفتگوها را برآورده سازند، لزوم به‌کارگیری چنین منبعی برای فارسی‌آموزان در کنار دیگر منابع آموزشی، اهمیت بیشتری خواهد داشت. به عنوان مثال این که در موقعیت‌های مختلف در برخوردهای اجتماعی هنگام گفت‌وگو چه بگوییم، در دیگر منابع موجود به صورت موضوعی تفکیک نشده‌اند و تنها به ذکر عنوانی برای موقعیت‌ها بسنده شده است؛ در یک فروشگاه فقط صورت‌های سؤال و جواب مورد نیاز مشتری بیان شده است و این در حالی است که می‌توان آن صورت‌ها را به دو موضوع کلی یعنی درخواست‌های مشتری در موقعیت‌های متفاوت و پاسخ‌های فروشنده تقسیم‌بندی کرد.

ویژگی‌های این کتاب

قبل از بیان ویژگی‌های این اثر ذکر عوامل مؤثر بر تغییرات اعمال شده بر آن و تفاوت‌های عمده با سایر کتاب‌های همین سنخ ضروری به نظر می‌رسد. عمدتاً منابع موجود درباره واژگان فارسی (مانند لغتنامه دهخدا، فرهنگ معین و غیره)، اصطلاحات و کنایات و یا ضرب‌المثل‌هاست که همگی به صورت الفبایی تنظیم شده‌اند. اما این تحقیق با توجه به برخی عوامل، شکل دیگری از اطلاع‌رسانی را پیش روی فارسی‌آموزان غیرفارسی‌زبان قرار می‌دهد.

از جمله عواملی که بر نگرش نگارندگان تأثیر فراوان داشت مسئله پاسخ‌گویی به نیاز فارسی‌آموزان در مراکز آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان بود. این‌که زبان‌آموزان فراتر از آموزش‌های آکادمیک بتوانند نیازهای ضروری خود را در تعاملات بین‌افردی در جامعه برطرف سازند. در این راستا موضوعات و مفاهیم کاربردی و روزمره در تعاملات، اساس تدوین قرار گرفتند. جهت اطمینان از کاربردی بودن منبع برای فارسی‌آموزان، مجموعه اصطلاحات برای مدت دو سال در کلاس‌های آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان تدریس و بازخورد مدرسان و فارسی‌آموزان جمع‌آوری و بررسی شدند.

از دیگر موارد مهم توجه به سطح زبان‌آموزان در جهت تدوین این اثر بود، چرا که یکی از عوامل مؤثر در محتوا سطح زبان‌آموزان غیرفارسی‌زبان است. به‌کاربردن اصطلاحات هر زبان نشانه میزان تسلط بر آن زبان است و از طرفی باعث ایجاد ارتباط بهتر زبان‌آموز با بومیان آن زبان می‌شود. کتاب حاضر برای غیرفارسی‌زبانانی می‌باشد که از مراحل اولیه زبان‌آموزی گذر کرده‌اند و در سطح میانه و یا پیشرفته‌اند. در عین حال با چینش صورت‌های ساده به دشوار سعی شده تا سطح مبتدی را نیز پاسخ‌گو باشد.

از سویی دیگر می‌دانیم که بیشترین کاربرد اطلاعات معنایی در کتاب‌های لغت و واژگان است و این اثر ساختاری متفاوت از آن‌گونه آثار دارد. در عین حال اطلاعات

معنایی در این کتاب به ضرورت در برابر صورت‌هایی به‌کار رفته که ممکن است از نظر فارسی‌آموز سؤال برانگیز و یا درک آن با ابهام همراه باشد. به علاوه سعی شده تا با استفاده از مثال نیز نحوه به‌کاربردن برخی اصطلاحات نشان داده شوند. اطلاعات دستوری نیز در مواردی به‌کار می‌رود که شکلی از فعل در صورت اصطلاح به‌کار رفته و تفاوت زیادی با آموخته‌های نوشتاری و کلاسیک فارسی‌آموزان دارد. در ضمن جهت سهولت در بحث تلفظ، تمامی اصطلاحات با روش IPA آوانگاری شده‌اند. همچنین یک رشته از علائم که ممکن است در حین استفاده از این کتاب نیاز باشد در بخش مقدمه بیان می‌گردد.

درباره استفاده از این کتاب (مدرسان و فارسی‌آموزان)

مدرسان محترم آموزش زبان فارسی می‌توانند از این منبع که به‌عنوان یک منبع کمک آموزشی در اختیار آنان است؛ در کلاس‌های گفت‌وگو استفاده کرده و فارسی‌آموزان را با اصطلاحات رایج عمومی در بین بومی‌زبانان آشنا نمایند. همچنین، می‌توانند در قالب تمرین خلاق گفتاری، چند اصطلاح و موقعیت را معرفی کرده و از فارسی‌آموزان بخواهند تا گفتگوی جدیدی بسازند و در کلاس تمرین کنند. مدرسان می‌بایست اصول تبدیل کلام غیررسمی به رسمی و چگونگی محترمانه نمودن جملات محاوره‌ای را نیز آموزش دهند و تفاوت کلام غیررسمی و عامیانه را با کلام رسمی و محترمانه بیان نمایند. برای مثال استفاده از ضمیر و فعل به‌صورت جمع در مخاطب قرار دادن بزرگان و سؤالی نمودن جملات در بیان درخواست و... را آموزش دهند و نمونه‌هایی از اصطلاحات موجود در این کتاب را به‌عنوان شاهد مثال، بیان نمایند.

فارسی‌آموزان سطح میانی و پیشرفته نیز می‌توانند برای ارتقاء مهارت گفتاری خویش از این کتاب استفاده نمایند. بدین گونه که در موقعیت‌های مختلف، الگوهای رایج در بین فارسی‌زبانان را بیاموزند و در تمرین‌های کلاسی خود به‌کار

بگیرند. همچنین می‌توانند در تعامل با فارسی‌زبانان در موقعیت‌های مختلف از اصطلاحات به‌روز این کتاب بهره ببرند.

علائم

در این بخش، مشخصات کلی به انضمام علائمی که به کاربران کمک می‌کنند تا بهتر و سریع‌تر به اطلاعات مورد نظرشان دست یابند، بیان می‌شود. در کتاب حاضر علامت‌های زیر با مضامین خاص زیر به‌کار می‌روند:

◀ نشانه مشخصات دستوری است که به صرف فعل اشاره دارد.

☺ نشان دهنده صورت محاوره‌ای خاص با کاربرد محدودتر یا با معنایی اصطلاحی است.

۱. بیان‌گر نمونه و مثال برای صورت‌هایی است که بدون مثال فهم دشواری دارند.

۲. در بخش آوانگاری این علامت نشان دهنده تلفظ غالب در زنجیره گفتار است.

// بیان‌گر تلفظ عبارات و جملات است که بر اساس آوانگاری بین‌المللی

(IPA) آوانویسی شده است.

..... چند نقطه نشانه‌ای است که در محل نقطه چین می‌توان از شکل‌های

متناسب با مفهوم هر جمله یا کلمات جایگزین استفاده نمود. در برخی موارد مثالی

نیز در وسط نقطه چین داده شده است تا کاربرد را مشخص‌تر نماید.

☺---☺ بیان‌کننده دیگر صورت‌های خاص با توجه به عنوان داده شده است.

جدول علائم آوایی

در جدول زیر علائم آوانگار مربوط به حروف الفبای فارسی نمایش داده شده است:

نشانه‌های آوانگاری					
نشانه IPA	نشانه الفبای فارسی	نشانه IPA	نشانه الفبای فارسی	نشانه IPA	نشانه الفبای فارسی
f	ف	s	ث، س، ص	a	آ
g	ق، غ	dʒ	ج	i	ای
k	ک	tʃ	چ	u	او
g	گ	h	ح، ه	æ	ـَـ
l	ل	x	خ	e	ـِـ
m	م	d	د	o	ـِـ
n	ن	z	ز، ذ، ض، ظ	ʔ	ا، ع
v	و	r	ر	b	ب
j	ی	ʒ	ژ	p	پ
ow	اُو	ʃ	ش	t	ت، ط